

комического во время изучения украинского языка, осуществлено их классификацию. Очерчены предпосылки творческого развития учащихся в сфере юмора.

Ключевые слова: языковые средства комического, юмористический текст, направления и этапы работы над комическим материалом.

Lypova I. Use of linguistic comic means on the lessons of the Ukrainian language.

The article presents a methodical overview of the implementation of the comic elements at the lessons of the Ukrainian language. The basic directions of work with humorous material were reviewed, methods of work with humouristics and comic creation during the study of the Ukrainian language, carried out its classification. The prerequisites of pupils' creative development in the field of humor were described.

Key words: linguistic means of comic, humorous text, directions and stages of work on the comic material.

С. А. Литовченко

**ФРАЗЕОЛОГІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ
«НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ» В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ**

У статті розглядаються особливості відображення фразеологічної картини світу німецькомовної преси через призму сприйняття людьми навколишнього середовища та погляди лінгвістів на поняття мовної картини світу як інструменту пізнання людиною світу та свого місця в ньому.

Ключові слова: картина світу, фразеологізм, концептосфера, навколишній світ, преса.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мова відіграє важливу роль у пізнанні людиною навколишнього світу, вона впливає на свідомість та поведінку людини, обумовлює характер мислення та спосіб пізнання світу. Формування мовної картини світу безпосередньо пов'язане з взаємодією людини та навколишнього середовища. Багато зарубіжних та вітчизняних вчених поділяють цю думку (В. фон Гумбольдт, Г. В. Колшанський, О. О. Потебня, Ю. Д. Апресян, А. Вержбицька, Р. М. Фрумкіна, В. А. Маслова та ін.).

Аналіз актуальних досліджень. Кожен день людина переживає безліч подій, як на фізичному, так і на психічному рівні. Саме тому одиниці мовлення, які вербалізують сфери сприйняття навколишнього світу, завжди привертають увагу лінгвістів. Тема навколишнього середовища є нейтральною і водночас вона відображає загальноуявлення людини про будову та особливості функціонування навколишнього світу. На думку О. О. Селіванової це є «способом засвоєння світу людиною –

герменевтичним колом від самого себе до себе...» [8, с. 83]. Тобто, картина світу це не просте відображення предметів, властивостей, процесів, а суб'єктивна думка людини щодо предметів, які вона сприймає та відображає.

Мета. У зв'язку з вище викладеним, метою статті є відображення фразеологічної картини світу німецькомовної преси через призму сприйняття людьми навколишнього світу.

Мета вимагає розв'язання таких завдань:

– проаналізувати погляди лінгвістів на мовну картину світу як інструмент пізнання людиною навколишнього середовища та свого місця в ньому;

– проілюстрували прикладами особливості відображення фразеологізмів концептосфери «Навколишнє середовище» в німецькомовних газетах та журналах.

Виклад основного матеріалу. Лінгвісти з усього світу детально вивчили та опрацювали поняття «картина світу». Завдяки цим дослідженням ми розуміємо «картину світу» як явище на межі об'єктивного значення і суб'єктивного оцінювання навколишнього світу. Так Г. В. Колшанський зазначає, що мовна картина світу формується на основі особливостей трудового та соціального досвіду кожного народу. В мові «закріплюється все різноманіття творчої, пізнавальної діяльності людини (соціальної та індивідуальної)» [6, с. 33]. Ю. Д. Апресян говорить, що «кожна мова відображає певний спосіб сприйняття та організації (концептуалізації) світу... Носії різних мов можуть сприймати світ по-різному, через призму своїх мов» [1, с. 43].

Судячи з вищесказаного, можна сказати, що картина світу завжди обумовлена соціальним положенням, історичним періодом і навіть характером людини, але в той же час вона є колективним поняттям. Картина світу – це своєрідний міст, що забезпечує спілкування індивідів та їх взаєморозуміння. Розуміння можливе лише тоді коли люди, що спілкуються, мають єдине значеннєве поле, своєрідне ядро на національному підґрунті. Не дарма Б. О. Серебренніков говорить про те, що індивідуальна картина світу – це єдність особистого й народного. Слід зазначити, що картина світу є не лише своєрідним посередником у спілкуванні між індивідами, вона також грає важливу роль у контактуванні різних сфер людської діяльності.

Фразеологічні одиниці є інструментом осмислення світу людиною, вони фіксують, зберігають та відтворюють емоції, почуття, настрої та

оцінки. Фразеологічна картина світу найбільш яскраво відображає національно-специфічні особливості сприйняття дійсності носіями мови. Газетно-публіцистичні фразеологізми найбільш наглядно демонструють спосіб світосприйняття, історію, характер, культурний досвід, звичаї та традиції певного народу, який об'єднаний однією культурою та є невід'ємною частиною сучасної німецькомовної преси. Як ми знаємо, людина стає особистістю лише в процесі взаємодії з іншими людьми, вона – діяльна істота, а не пасивний продукт середовища, тому діяльність є провідним фактором її становлення та самореалізації серед інших індивідів у суспільстві. Таким чином в концептосфері «Навколишнє середовище» ми виділили два головних фактори – зовнішнє оточення людини та сфери її діяльності. На основі цього виокремили наступні фразеосемантичні групи: 1) стосунки з представниками соціуму; 2) інтелектуальна сфера діяльності людини. До фразеосемантичного поля «стосунки з представниками соціуму» ми віднесли фразеологізми, що характеризують дії людини на основі її взаємовідносин з колективом і взаємозв'язку з навколишнім середовищем. Аналізуючи окремі рубрики німецькомовної преси, ми знайшли наступні фразеологічні одиниці: *vor jemandem katzbuckeln* – не мати своєї думки і виконувати волю іншої людини; *dummes Zeug reden* – вести пусті балачки, точити лясси; *j-n an der Nase herumführen, nasführen* – обманювати когось, водити за носа; *müßjesstell* – тихше води, ніжче трави, про несміливу, скромну, непомітну людину; *sich aus der Affäre heraushelten (ziehen)* – вийти сухим з води, про хитрих людей, які уникають заслуженого покарання; *die Ohren steifhalten* – тримати ухо на сторожі, не довіряти кому-небудь; *alle naselang etwas anderes* – сім п'ятниць на неділі, про людину яка швидко змінює прийняті нею рішення; *zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen* – одним пострілом двох зайців вбити, зробити декілька справ одночасно; *wie ein begossener Pudel* – піджавши хвіст, так говорять про боягузливих людей, які не можуть себе захистити; *kein Blatt vor den Mund nehmen* – говорити прямо, щиро, без натяків, не соромлячись.

Наступні фразеологічні одиниці характеризують рівень інтелектуального розвитку людини: *Jemand ist eine Leuchte* – так говорять про людину, яка володіє видатними розумовими здібностями, великими знаннями; *J-d reißt sich keine Beine aus* – зірок з неба не хапає, звичайний, недалекого розуму, непримітний; *j-d hat Grips im Köpf* – в тім'я битий, тобто не позбавлений здібностей, умінь, знань; *um einen Köpf größer sein als j-d* –

бути на голову вище кого-небудь, перевершувати когось в інтелектуальному плані; *beim Klugen bedarfs nicht vieler Worte* – кмітливий розуміє з півслова, про кмітливу, винахідливу людину, яка легко засвоює знання; *Faseler* – базікало, людина, яка любить говорити, базікати, молоти пусте; *nicht viel Grütze im Köpf haben* – олух царя небесного, бути без царя в голові, про дурну людину; *Holzkopf* – дубова голова, про тупу, безглузду людину; *gucken wie die Gans, wenn es donnert* – дивитися як баран на нові ворота, про людину, яка поводить розгублено, дурнувато; *jemand ist ein windiger Geselle* – у когось вітер в голові, про вітряну, несерйозну, безтурботну людину, яка живе одним днем.

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновок, що картина світу – це інтерпретація індивідом та суспільством загалом розуміння навколишнього світу та свого місця в ньому. Сучасна німецькомовна преса багата на фразеологізми, що характеризують світосприйняття, зовнішнє оточення та сфери діяльності людини. Фразеологізми є інструментом вираження процесу пізнання людиною світу та відображенням зв'язку між мовою та людиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю. Д. Эмоциональная система. Образ человека по данным языка : попытка системного описания / Ю. Д. Апресян // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37-65.
2. Баранов А. Н. Аспекты теории фразеологии / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский. – М. : Знак, 2008. – 657 с.
3. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М. : Прогресс, 1974. – 448 с.
4. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. / А. Вежбицкая, пер. с англ. М. А. Кронгауз, вступительная статья Е. В. Падучевой. – М. : Русские словари, 1996. – 412 с.
5. Гаврись В. І. Німецько-український фразеологічний словник: у 2-х т. / уклали: В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. – К. : Рад. школа, 1981. – 416 с.
6. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1990. – 103 с.
7. Маслова В. А. Лингвокультурология: [учебное пособие] / В. А. Маслова. – М. : Издательский центр "Академия", 2001. – 208 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2006. – 716 с.
9. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1988. – 242 с.
10. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Р. М. Фрумкина. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 320 с.

Литовченко С. А. Фразеологическая репрезентация концептосферы «Окружающая среда» в немецкоязычной прессе.

В статье рассматриваются особенности отражения фразеологической картины мира немецкоязычной прессы через призму восприятия людьми окружающей среды и взгляды лингвистов на понятие языковой картины мира как инструмента познания мира человеком и своего места в нем.

Ключевые слова: картина мира, фразеологизм, концептосфера, окружающий мир, пресса.

Lytovchenko S. Phraseological representation of the conceptosphere "Environment" in the German press.

In the article are considered features of reflection of the phraseological world view in the German press through the prism of people's perception of the environment and views of linguists on the concept of the linguistic world view as an instrument for the cognition of the world by human being.

Key words: world view, phraseological unit, conceptosphere, environment, press.

А. П. Манько

МОВНА ОСОБИСТІТЬ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ А. МЕРКЕЛЬ

У статті розглядаються особливості мовної особистості політичного лідера на матеріалі промов канцлера Німеччини Ангели Меркель.

Ключові слова: мовна особистість, когнітивна система, політична промова.

Постановка проблеми. Будь-який політичний текст повинен вивчатися лише в дискурсі, тобто «З огляду на політичну ситуацію, в якій він створений, з урахуванням його співвідношення з іншими текстами, цільових установок, політичних поглядів і особистих якостей автора» [5, с. 12]. Отже, **метою** даної статті є розгляд антропоцентричності при аналізі феномена мовної особистості (зокрема канцлера Ангели Меркель).

Актуальність дослідження особливостей мовної особистості політика як різновиду мовної особистості очевидна. У рамках теорії мовної особистості, що розробляється переважно у пострадянському мовознавстві, під мовною особистістю розуміється «особистість, виражена в мові (текстах) і через мову, ... особистість, реконструйована в основних своїх рисах на базі мовних засобів» [2, с. 38], якась абстракція від всіх результатів використання мови [1, с. 7].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Огляд сучасних робіт з проблематики дослідження показує, що предметом аналізу найчастіше